

İNSANIN KÜLTÜREL GELİŞİMİNDE MÜZİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

*Nesrin BİBER ÖZ**

ÖZET

Bireyleri ve toplumları biçimlendirme, değiştirme ve geliştirmede eğitim en etkili süreçtir.

İnsanın kültürel bütünlüğünü sağlamada müziğin eğitim aracı olarak kullanılması tüm dünyada yaygınlık kazanmıştır.

Bu çalışmada, müzik eğitiminin insan yaşamındaki yeri ve önemi irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan, eğitim, müzik.

ABSTRACT

Education is most effective way to form change and develop the people and the societies.

Music became a common educational instrument all over the world to obtain a cultural unity between the people.

In this abstract, the importance and the place of the music education in the life of the human was analysed.

Key Words: Human, education, music.

* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi

Bilim, teknik ve sanat, toplum yapısının oluşmasında başlıca etmenlerdir ve insan yaşamının vazgeçilmez öğeleridir. Bilim, teknik ve sanat, birlikte işlediği durumlarda veya bu öğelerden birlikte yeterince yararlanıldığı durumlarda, insan yaşamındaki bozukluk, eksiklik ve yetersizlikler giderilir.

Sanat, insanları özgür kılar, güzellikler yaratır. Sanatsız insan, sanatsız toplum düşünülemez. Sanatla toplum arasında karşılıklı etkileşim sonucu, birbirlerini geliştirme ve güçlendirme gerçekleşir.

Sanat “bir duygunun, bir tasarımın veya bir güzelliğin ifadesinde kullanılan metotların tümü olup, bu metotların sonucunda ulaşılan yaratıcılık sanat ürününü oluşturur.”¹

Tüm sanat dalları içinde, insan ruhu üzerinde en derin etkiyi bırakan sanatın müzik olduğu kabul edilmektedir.

Toplumla etkileşip bütünleşen sanatların başında yer alır müzik. Bir milletin gelişmişlik düzeyini belirlemede müzik, önemli bir göstergedir. Toplumsal bir olgu olan müziğin geldiği nokta, toplumun geldiği noktayla paralellik gösterir.

“Bir toplum, ekonomi ve kültür alanlarında yarattığı, kendi yaşayışına ve insanlığın yaşayışına kattığı, çağına uygun değerlerle varlığını sürdürebilir. Kültür alanının bir dalı da müziktir.”²

Müziğin, insandan insana uzanan evrensel bir dil olması, dili, dini ayrı insanları aynı ezgide birleştirecek güce sahip olması, ona, diğer sanat dalları içinde ayrı bir yer, farklı bir ayrıcalık vermiştir.

“Müzik, sözle anlatılmayana anlatma sanatıdır. Sözcüklerin anlatabildiği, zekanın kavrayabildiği şeylerin çok ötesine gidebilir. Müziğin alanı, belirsizliğin, elle tutulamayanın, düşlerin alanıdır. İnsanların bu dili konuşabilmelerini, Tanrının bizlere verdiği en büyük zenginliklerden biri olarak görürüm.”³ diyen orkestra şefi Charles Munch müziğin insanı nasıl eşsiz bir duygu ortamına sürüklediğini vurgulamıştır.

¹ **Meydan Larousse** / Meydan Gazetecilik ve Yayıncılık, İstanbul, 1972, c. 10, s. 907.

² Muammer Sun, **Türkiye'nin Kültür, Müzik, Tiyatro Sorunları**, Kültür Yayınları, Ankara, Yıl: 1968, s. 196.

³ Charles Munch, **Ben Bir Orkestra Şefiyim**, Afa Yayınları, İstanbul, 1990, sayfa 18.

MÜZİĞİN GÜCÜ

Çin filozofu Konfüçyüs, kişiler ve toplumlar üzerinde müziğin etkisini şöyle tarif etmiştir: “Bir milletin mutlu ve ahlaklı bir şekilde idare edilip edilmediğini anlamak isterseniz o memleketin müziğini dinleyiniz. Müzik devlet kurar, devlet yıkar.”⁴

Eski Yunan filozoflarından Eflatun ve Aristo da müziğe büyük önem vermiş, gerek özgür insanın yetişmesinde eğitimde, gerekse şehir devletinin yönetimi düzeninde müziğe düşen rolü araştırmış, incelemişlerdir.

Gelişmiş toplumlarda sanatın, müziğin, ne kadar önemli olduğunu bilen Atatürk’ün bu konu ile yıllarca ilgilenmesi, toplumsal kalkınmadaki önemini sözlerinde vurgulaması bilinmektedir.

Sanat eğitimi ve onun önemli bir kolu olan müzik eğitimi demokratik, çağdaş ülkelerde önemli bir yere sahiptir.

Dikta rejimlerde ise, müzik yaratıcılığına ve etkinliklerine yasaklar konulmuştur.

Hitler ve Stalin’in, ülkelerindeki evrensel müzik yaratıcılığına ve etkinliklerine koydukları yasaklar bunun örneğini göstermektedir. Humeyni’nin iktidarı ele geçirmesiyle opera ve bale kapatılmıştır.⁵

MÜZİĞİN AMACI

İnsan yaşamıyla iç içe olan müziği, Prof. Dr. Ali Uçan “belli bir amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bir bütün”⁶ olarak tanımlamıştır.

Müzik, insan yaşamının her döneminde; (çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık) onunla birlikte yaşayan, insanın onusuz edemediği bir olgudur.

“İnsanın içinde yaşadığı çevrede kaynağı, türü, işgörüsü değişik çeşitli müzikler vardır. Çeşitli öğelerden oluşan müziksel çevre, içinde yaşayan insanla birlikte sürekli bir oluşum, değişim ve gelişim halindedir.”⁷

⁴ Selahattin İçli, **İnsanın Vasıf Dokusunun Geliştirilmesinde Müziğin İşlevi**, 1. Müzik Kongresi Bildirisi, Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Haziran 1988, s. 221-222.

⁵ Önder Kütahyalı, **Müziğin Evrensel Dili**, Orkestra Dergisi 1992, Sayı. 222.

⁶ Prof. Dr. Ali Uçan, **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yaklaşımlar**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1994, s. 10.

⁷ Prof. Dr. Ali Uçan, **İnsan ve Müzik / İnsan ve Sanat Eğitimi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1994, s. 24.

İnsanda güzellik duygusu oluşturmakla birlikte, aynı zamanda insanı düşündürmesi de gereken müzik sanatının amacını “tüm sanat dallarında olduğu gibi, öncelikle güzellik duygusunu oluşturmak, dolayısıyla, bu duygunun oluşmasını arzuladığı insan ruhuna uyarıcı bir etki yapabilmektir”⁸ diye açıklayan Onur Akdoğu “kolayca algılanabilen, sözel olarak hiçbir sanatsal öğeyi içermeyen, bedbin ve karamsar, tekrara, sekilemeye (bir motifi ya da ezgiyi ardarda gelecek şekilde başka sesler üzerinde tekrarlama işlemi) yoğun olarak yer veren, özgün olmayan, bir başka deyişle kendinden öncekilere benzeyen, monoritim ve monotoni içeren tüm müzikleri”⁹ de, yoz müzik olarak nitelemiştir Umutsuzluk, karamsarlık, kıskançlık gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkaran bu tür müziklerin birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ya da yok etmek, aile içinden ve okul öncesi eğitim kurumlarından başlayarak devam eden “müzik eğitimi” ile gerçekleştirilebilir.

MÜZİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Ünlü Macar müzik eğitimcisi Kodaly bir sözünde “Eskiden çocuğun müzik eğitimi, doğumundan dokuz ay önce başlamalı, diye düşünürdüm. Şimdi aynı düşüncede değilim. Çocukların müzik eğitimi annenin doğumundan dokuz ay önce başlamalı”¹⁰ diyerek daha iyi ve daha mutlu bir insan olmak için herkesin müzik eğitiminden geçmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Eğitimle, insanın değişimi ve gelişimi hedeflenmiştir. Sağlıklı bir eğitim, kişiyi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, onu en iyi şekilde yetiştirmeyi amaçlar. Her insan, yaşamı boyunca, eğitim ve öğretimini sürdürürken çok yönlü bir müzik ortamı içinde bulunur. Çocukların ve gençlerin sağlam bir ruh ve kişilik eğitimi almalarında müzik eğitiminin önemli bir yeri vardır. “Amerika Birleşik Devletleri’nde okul bandolarında çalan gençler üzerinde yapılan bir ruh bilimsel araştırmanın olağan kişilik testlerinde, söz konusu öğrenciler, bilgi, ülküsellik, eğitsellik gibi test alanlarında, bandoda çalmayanlara kıyasla oldukça yüksek puanlar almışlardır.”¹¹

Çok etken bir eğitim aracı olan müzik, bir disiplin olarak, eğitim sistemlerinde yer almıştır.

Bireyler üzerinde sevgi, sorumluluk, yaratıcılık duygularının gelişmesini sağlayan müzik eğitiminin amacı, insana, müziği sevdirmekten başka,

⁸ Onur Akdoğu, **Müziksel Yozlaşmanın Türk Toplumuna Etkileri**, Orkestra Aylık Müzik Dergisi, sayı 264, yıl 1995, s. 44.

⁹ Aynı, s. 51.

¹⁰ Doç. Filiz Kamacıoğlu, **Eğitim Müziği ve Kodaly Metodu**, 1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Trabzon, Nisan 1993.

¹¹ Önder Kütahyalı, **Müziğin Toplumsal Becerileri**, Orkestra Aylık Müzik Dergisi, Sayı 246, s.5.

müzik dinleme, yargılama becerisiyle birlikte insanın beğeni düzeyini yükseltmektedir.

Kısa ve özlü anlatımıyla müzik eğitimi “bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma ya da bireyin (müziksel) davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel değişiklikler oluşturma sürecidir.”¹²

ÜLKEMİZDE GENEL MÜZİK EĞİTİMİ

Ülkemizde müzik yaşamı, çeşitli müzik türleriyle çok yönlü, çok amaçlı bir görüntü sergilemektedir.

Müzik eğitimi, temelde, genel müzik eğitimi, özengen (amatör) müzik eğitimi ve mesleki müzik eğitimi olmak üzere üç ana kola ayrılıp gerçekleştirilir.

Genel müzik eğitimi, müziğe ilgisi ve yeteneği olsun olmasın herkese verilmesi gerekir. Özengen (amatör) müzik eğitimi, isteğe bağlı olarak yapılır. Mesleki müzik eğitimi ise, müziğe ilgili ve yetenekli kişilerden belli sınavlar yoluyla seçilerek yapılır. Genel müzik eğitimi, amatör ve mesleki müzik eğitiminin temeli olup, kişiyi amatör ve mesleki müzik eğitimine hazırlar.

Bu çalışmada konu edilen genel müzik eğitimi, müzik eğitiminin temeli olan “insana” yönelik olup, sağlıklı ve dengeli bir yaşam için gerekli olan “genel müzik kültürü”nü kazandırmayı amaçlar.

İnsanın içinde yaşadığı müziksel çevresi, insanla birlikte sürekli değişim halindedir. Birey, içinde doğup büyüdüğü bu çevrede çeşitli müzik türleriyle etkileşim içindedir. Kişinin müziksel gelişmesini sağlamada, tek bir müzik türü yeterli ve doğru değildir (hiçbir müzik türü tek başına yeterli değildir).

Bu nedenle, sağlıklı bireyler yetiştirmede, ülkemizde yaşayan tüm müzik türlerini bir bütün olarak ele alıp iyi örneklerinin seçilmesiyle (değerlendirilmesiyle) birlikte, ağırlığın kendi öz müziklerimizde olması ile, genel müzik eğitimi sağlıklı ve dengeli bir yapıya kavuşturulabilir. Bu esnek yapı, beraberinde müziksel hoşgörü ve saygıyı getirir.

Genel müzik eğitimi ile, müziğin zengin anlatım gücü, birleştiriciliği, insanlarımızın bütününe aşılmalı, insanı yücelten bu değer ile birlikte gelişmiş bir toplum olma yolundaki adımlarımız hızlandırılmalıdır.

¹² Ali Uçan, **Genel Müzik Eğitiminde ve Genel Müzik Eğitimsi Yetiştirmede Müzik Türlerinin Yeri**, 1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Trabzon, Nisan 1993.

SONUÇ

İnsan, sanatsal öğelerden örülü bir çevre içinde yaşarken; doğal, toplumsal ve kültürel bu çevresiyle sürekli etkileşimde bulunarak toplumsallaşır ve kültürleşir.

İnsanın içinde yaşadığı müziksel çevresi, insanla birlikte, sürekli değişim ve gelişim göstermektedir.

Müzik, toplumsal yaşamın gidişine paralel bir gidiş gösterir. Toplumsal yaşamdaki çeşitli dalgalanmalar, müzikte de kendini gösterir. Müziğin, insanlar ve toplumlar üzerindeki etkisi olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Toplumun geliştirme ve güçlendirmede, müziğin etkisinden olumlu şekilde yararlanmada, kitle iletişim ve eğitim kurumlarının eğitici, düzeyli müzik konusunda göstereceği titizlik önemlidir. Genel müzik eğitimi, temel eğitimden başlayarak halkın günlük yaşantısına kadar her basamakta etkin biçimde yer almalıdır.

KAYNAKLAR

1. Akdoğan, O.: **Müziksel Yozlaşmanın Türk Toplumuna Etkileri**. Orkestra Aylık Müzik Dergisi, İstanbul 1995, sayı: 264.
2. İçli, S.: **İnsanın Vasıf Dokusunun Geliştirilmesinde Müziğin İşlevi**, 1. Müzik Kongresi Bildirisi, Ankara, 1988, s. 221-222.
3. Kamacıoğlu, F.: **Eğitim Müziği ve Kodaly Metodu**, 1. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Trabzon, Nisan 1993.
4. Kütahyalı, Ö.: **Müziğin Toplumsal Becerileri**, Orkestra Aylık Müzik Dergisi, 1994, sayı 246, s.5.
5. _____: **Müziğin Evrensel Dili**, Orkestra Aylık Müzik Dergisi, 1992, sayı 222.
6. **Meydan Larousse**, Meydan Yayıncılık, İstanbul, 1972, c.10, s.907.
7. Munch, C.: **Ben Bir Orkestra Şefiyim**, Afa Yayınları, İstanbul, 1990, s.18.
8. Say, A.: **Müzik Eğitimi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1993.
9. Saygun, A.A.: **Atatürk ve Musiki**, Sevdâ-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları: 1, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara.
10. Sun, M.: **Türkiye'nin Kültür, Müzik, Tiyatro Sorunları**, Kültür Yayınları, Ankara, 1968 s.196.
11. Uçan, A.: **Müzik Eğitimi/Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1994, s.10.
12. _____: **İnsan ve Müzik / İnsan ve Sanat Eğitimi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1994, s.10.